Spirit of Bosnia / Duh Bosne
An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Američka studentica u sarajevu

Alyssa McEachran

Ovog ljeta sam prisustvovala predavanjima o Sarajevu u vezi s ratom u Bosni i Hercegovini. U sklopu tog kursa javila se prilika za sedmodnevni odlazak u Sarajevo. Bio je to jedan od razloga zašto sam i odabrala ova predavanja. Moram priznati da sam znala vrlo malo o tom ratu jer sam imala samo 6 godina kada je počeo. Sjećam se kako su moji roditelji pronalazili Bosnu na karti pokušavajući mi objasniti situaciju kao malom djetetu. Ali sve do sada, to su bili samo sitni dijelovi cjelokupne priče o ratu. Nakon sedmice provedene u Sarajevu javila se strastvena želja za potpunim razumijevanjem rata i njegovih slojevitih značenja, ali moje pitanje je zapravo bilo: ‘’Jesam li u stanju potpuno razumjeti situaciju a da ne izgledam snishodljiva?’’

Pročitana literatura i iskustvo u Sarajevu su mi omogućili da pohvatam neke osnovne činjenice o situaciji u toj zemlji. Ali kao Amerikanka, nisam nikad bila u situaciji doživjeti nešto slično ratu. Nisam nikad vidjela tako direktne posljedice u svojoj porodici, na svojoj zemlji, naslijeđu i sl. Međutim, smatram sebe empatičnom osobom. Ali kako bih nešto takvo mogla u potpunosti razumjeti kad nisam nikad iskusila rat. Željela sam da ljudi koje sam upoznala stvarno shvate da mi je stalo. Ali u isto vrijeme sam bila neznalica za mnoge detalje, jer nisam bila dio te sredine. Ja sam autsajder koji pokušava da shvati kompleksnost kulture, jezika i historije. Ne želim zvučati indiferentno ili superiorno kada postavljam pitanja. Da li jedan stranac može istinski razumjeti rat i njegove posljedice u Sarajevu?

Glavni lik postratnog filma ‘’Remake’’prolazi korz faze od logora do svijeta biznisa i prezentacije svojih ideja. Ne mogu zamisliti takvu jednu promjenu niti kako neke stvari mogu postati tako trivijalne. Gledajući ovaj film bila sam zaprepaštena ulogom međunarodne zajednice. Dok su neki učesnici zabave izgledali zainteresirano, domaćin uopće nije pročitao scenarij. Jedno me pitanje od strane glavnog lika posebno zaintrigiralo: ‘’Da li ste vi Bošnjak, Srbin ili Hrvat?’’ Ovo pitanje pokušava odrediti čovjeka kao jednu kategoriju. Ne polazi od njegovog iskustva, jednostavno ga pita za etničku pripadnost. Iako me ovo pitanje pogodilo kao grom, moram priznati da sam se mogla zamisliti kako postavljam isto pitanje prije dolaska u Sarajevo. Kada neko slabo poznaje nešto, ovakvo pitanje, iako naizgled nevino, može biti uvredljivo i ravnodušno. Takvo pitanje skreće pažnju s pouke ‘’Remake-a’’. Ovaj film želi prodrmati ljude i pokazati im kako je rat užasna stvar: pitanje čini stvari crno-bijelima. Ja još uvijek ne razumijem kompleksnost rata. Dok je međunarodna zajednica sjedila pijuckajući vino, strahote su se dešavale u Bosni i Hercegovini. Ali, možda je radoznalost prvi korak do

razumijevanja? Da li je bolje postaviti jednostavna pitanja ili ne pitati ništa? Koja je razlika između netaktičnog i ignorantskog pitanja?

To me dovodi do Jergovićevog djela Sarajevski Marlboro. U toj priči američki novinar ispituje grobara. Grobar ga pita šta želi znati, a novinar naglašava: "Sve". Ovaj odgovor mi izgleda jako pompezno. Kako grobar može objasniti sve, a i da može, kako to "sve" novinar može razumjeti? Ta profesionalna oholost vodi nas do pitanja koja bi mogla natjerati nekog da uporeduje jabuke i kruške. Kada Amerikanac postavlja pitanje on odražava distancu. Gdje je linija između novinarskog izvještavanja i integriteta razumijevanja? Novinar želi razumijeti i objaviti isključivo na površnoj razini. Mislim da zaista nije bio potpuno spreman da razumije sve. Upravo taj klinički pristup može biti uvredljiv za mnoge.

Kad sam bila u Sarajevu postavljala sam mnoga pojednostavljena pitanja. Istina je da sam bila znatiželjna, ali sam u isto vrijeme bila i neznalica. Krenula sam u Sarajevo dobro pripremljena, ali kad sam stigla imala sam opet šta da pitam. Dok sam bila tamo, izlazila sam sa dva studenta i trudila se postavljati im pitanja. Uvjerena sam da su neka od mojih pitanja izgledala glupo, a možda i uvredljivo. Moj problem je zapravo kako objasniti ljudima u Sarajevu da mi je jako stalo i da iskreno cijenim sve što imaju reći. Kako da im dam do znanja da nisam samo znatiželjna, već i empatična i voljna da učim. U tome je kvaka 22: pitanja iz neznanja mogu se pogrešno shvatiti kao ravnodušna.

U antologiji, Zašto Bosna? Slavoj Žižek tvrdi da zadržavanje neutralnosti ponekad može biti više štetno nego odabrati stranu. Drugim riječima, neutralnost ne mora biti autentičan način borbe za pravdu. On smatra da se zbog imperativa političke korektnosti i održavanja neutralnosti nesvjesno podržavalo etničko čišćenje. I mediji također doprinose stvaranju osjećaja pravde ili nepravde. Kada je dobro umiješati se? Bila sam šokirana scenom iz filma "Remake" u kojoj UN-ov kamion stoji u neposrednoj blizini i posmatra kako se nehumano postupa prema ljudima. Potreba UN-a da ostanu neutralne samo je poslala poruku da tlačenje nije idealno, ali jeste prihvatljivo. Međutim, nije samo krivica na UN-u već i na međunarodnoj zajednici koja je nehotice pustila da se rat nastavi.

Gdje se na kraju Amerika uklapa u sve to? Amerika je često prisiljena da rješava nerješive probleme. Ako ne pruži pomoć ili ne priskoči u odbranu nekoj zemlji, Ameriku smatraju ravnodušnom i bezosjećajnom. Ako pak priskoči u pomoć, smatra se da ona povlači unilateralne poteze i da se miješa u stvari drugih. S njenom moći dolazi do protovrječja i do problema u međunarodnim odnosima. Iako sam Amerikanka, ja sam i pojedinac, biće za sebe. Ne slažem se sa svim odlukama moje zemlje. Šta je onda moja uloga kao građanina Amerike?

Kada sam prolazila kraj jevrejskog hrama u Sarajevu znala sam da želim ući (budući da je bio jedini aktivni hram u gradu.) Ušla sam unutra da pitam kada je šabat služba i da razgledam hram. Čovjek koji je bio unutra nije znao mnogo engleskog, a ni ja mnogo bosanskog. Ali nekako smo se uspjeli sporazumjeti. Sjetila sam se nekoliko riječi koje Jevreji imaju zajedničke svugdje u svijetu i upalilo je. Pokazao mi je hram i saznala sam u koliko sati se održavaju šabat službe. Bez obzira na moje porijeklo, iskrena namjera za odgovorima se isplatila. Nije u meni vidio samo turistkinju, nego i

Jevrejku koja prakticira svoju vjeru i iskrenu osobu.

Nakon ovog iskustva, bojim se da je jedino što imam ponuditi jesu dodatna pitanja. Ne samo u vezi s tim kakva je uloga moje zemlje u svemu tome, već i kakva je moja uloga među ljudima? Ova predavanja su me dovela do saznanja da život nije uvijek sagledavanje obje strane. Potrebno je razumjeti obje strane i progovoriti kada nešto nije pravedno. Istina je da moralnost nije uvijek jednostrana. Ponekad nas postavljena pitanja ne moraju dovesti do željenog odgovora. Pretvara li se Amerika u birokratsku mašineriju ili sudjeluje u ignoriranju etničkog čišćenja? Zapravo ne znam šta je gore. Moja znatiželja i empatičnost me tjeraju na postavljanje ovakvih pitanja. Na kaju, uspjela sam proširiti svoje znanje o ratu u Bosni i Hercegovini. Nekad sam mislila da bih u potpunosti mogla razumjeti neke stvari, ali sada shvatam da nikad neću istinski moći razumjeti bit rata i njegove posljedice. Ono što mogu ponuditi jeste iskrena namjeru postavljanja pitanja, traženja odgovora i pokazivanja da mi je stalo.

Translated by Irma Alićajić – © 2008 Irma Alićajić
Napomena urednika: Naziv kursa koji je autorica pohađala na Univerzitetu Wittenberg maja 2008. je "Sarajevo: Preživljavanje urbicida".

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.